

5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη

◀ Εμπορικός δρόμος της μεσαιωνικής Φλωρεντίας. Αναπαράσταση.

α. Ο προηγουμένος και η χειρουργία

Στα **μέσα** του **11ου αι.**

παρουσιάζονται οι
πρώτες ενδείξεις μιας
αρχόμενης ακμής

- στη **Δυτική Ευρώπη**
- και τη **Βόρεια Ιταλία**.

▲ <https://www.euratlas.net/history/europe/1100/index.html>

Συγκεκριμένα:

1. Ο πληθυσμός αυξάνεται
2. και οι καλλιεργούμενες εκτάσεις επεκτείνονται με εκχερσώσεις και αποξηράνσεις.
3. Συγχρόνως ζωντανεύουν το εμπόριο και η βιοτεχνία
4. και ιδρύονται νέες πόλεις.
5. Το χρήμα χρησιμοποιείται και πάλι στις συναλλαγές.

Ουσιαστικά πραγματοποιείται μια **γεωργική επανάσταση**,

1. η οποία εκφράζεται

► με την **αύξηση** των **καλλιεργούμενων εκτάσεων**

► και της **συγκομιδής**

2. και με τεχνολογικές καινοτομίες,

► όπως είναι το **τροχοφόρο άροτρο**

► και η **τετράτροχη άμαξα**.

3. Η έλλειψη λιπάσματος επιβάλλει την **τριζωνική καλλιέργεια**.

Το χωράφι χωρίζεται σε τρεις ζώνες που καλλιεργούνται εκ περιτροπής.

★ η 1η καλλιεργείται το φθινόπωρο με κριθάρι και βρώμη

★ η 2η την άνοιξη με κριθάρι όσπρια και λαχανικά

★ η 3η μένει ακαλλιέργητη – αγρανάπαυση.

Επιτυγχάνεται έτσι

✓ καλύτερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του αγρού

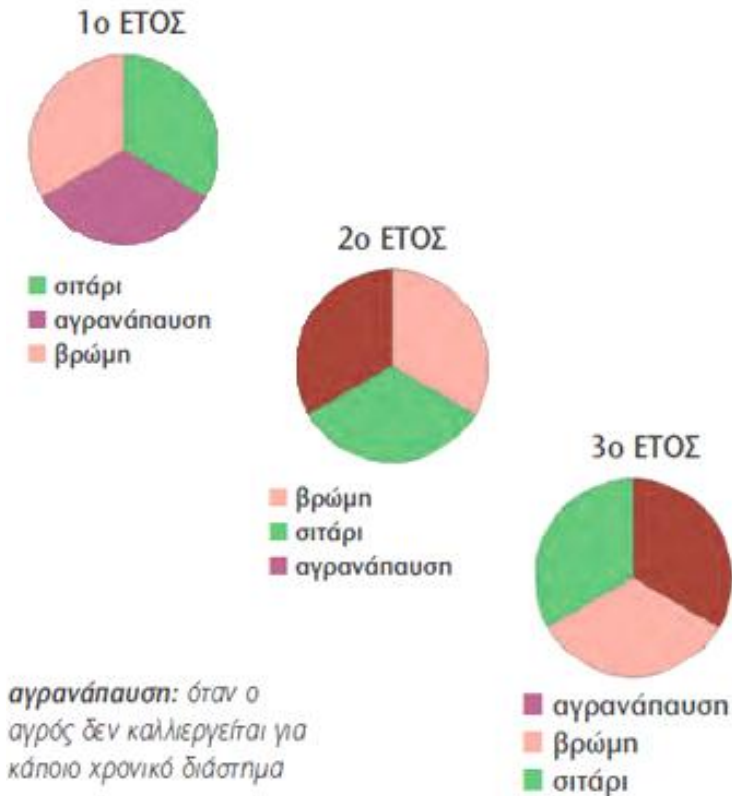
✓ και ο **πληθυσμός** εξασφαλίζει **περισσότερη** και **καλύτερης ποιότητας τροφή**.

4. Οι μεταβολές συνέβαλαν

► στην πραγματοποίηση του **αγροτικού εποικισμού**

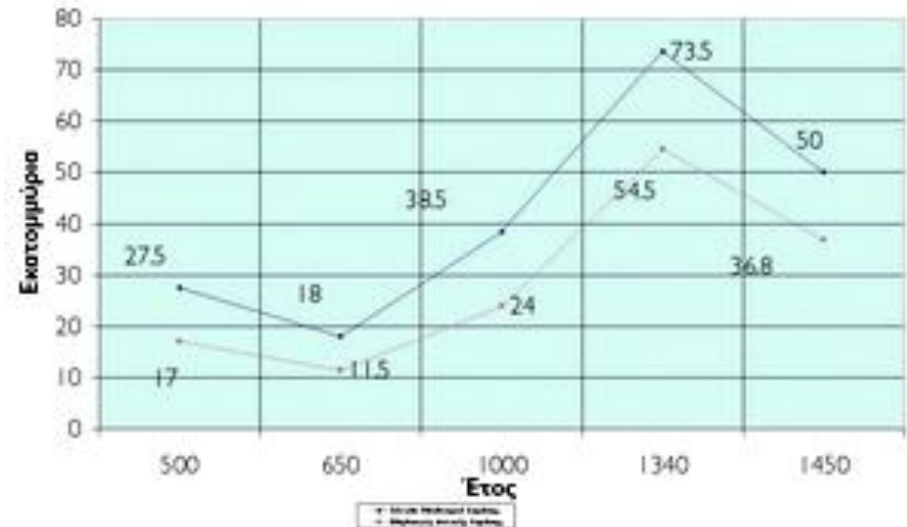
► και στο **σχηματισμό αστικών κοινοτήτων**.

Τριζωνική Καλλιέργεια

▲ Μπορείτε να εξηγήσετε τι ήταν η τριζωνική καλλιέργεια και ποιο ήταν το όφελος από την εφαρμογή της;

Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

▲ Πηγή: Carlo M. Cipolla, *The Fontana Economic History of Europe*, t. 3, Fontana Collins, 1973, σ. 25-71

6. Οι Πόλεις

Κατά την περίοδο αυτή

- ▶ ιδρύονται πολλές νέες πόλεις
- ▶ και επεκτείνονται οι παλαιοί οικιστικοί πυρήνες,
- ▶ ενώ ανεγείρονται φρούρια.

Ο έντονος
ρυθμός
ανάπτυξης των
πόλεων →

επηρεάζει με τη
σειρά του την
ύπαιθρο.

Ο ΚΑΤΑΜΕΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

- ❶ συνιστά βάση της ζωής στην πόλη
- ❷ επιβάλλεται από την πρόοδο της τεχνολογίας.

Ως κύριες πηγές ενέργειας καθιερώνονται:

- ▶ Ο **νερόμυλος**, του οποίου η χρήση επεκτείνεται στη Δύση.
- ▶ Στα τέλη του 12ου αιώνα προστίθεται ο **ανεμόμυλος**.

Οι πόλεις – ατμομηχανές προόδου

1. γίνονται κέντρα εντατικής οικοδόμησης και συναλλαγών, κινητήριες δυνάμεις της παραγωγής.
2. Παράγουν και θέτουν σε κυκλοφορία εμπορεύματα,
3. διαδίδουν τεχνικές και νέες ιδέες.
4. Αναλαμβάνουν τον κοινωνικοοικονομικό και πνευματικό ρόλο που διαδραμάτιζαν οι **μονές** στον Πρώιμο Μεσαίωνα.

► Το Παλάτσο Βέκιο (παλιό παλάτι)
στη Φλωρεντία (Ιταλία). Στο κτίριο
αυτό είχε την έδρα του το συμβούλιο
των αστών που
κυβερνούσε την πόλη. Χτίστηκε
μεταξύ 1299 και 1330.

γ. Το εμπόριο

ΑΙΤΙΟ

- Αυτή την εποχή σημειώνεται **πρόοδος** του **εμπορίου**, αφού το **αγροτικό πλεόνασμα** διατίθεται στις **πόλεις**.

ΧΡΟΝΟΣ

- Οι εμπορικές δραστηριότητες εμφανίζονται
 - ✓ στα μέσα του 11ου αιώνα
 - ✓ και αναπτύσσονται ιδιαίτερα στη διάρκεια του 12ου αιώνα.

ΧΩΡΟΣ

- Πρόκειται για ένα εμπόριο με **ευρεία ακτίνα** δράσης. Αναπτύσσεται κατά **μήκος των οδικών αξόνων**
 - ▶ που συνδέουν τα **έσχατα σημεία** της **Χριστιανοσύνης**,
 - ▶ ενώ άλλοι δρόμοι κατευθύνονται προς τα μεγάλα **μουσουλμανικά** και **βυζαντινά κέντρα** της **Μεσογείου**.

ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Μεγάλα εμπορικά κέντρα είναι

1. στο **Νότο** οι **ιταλικές ναυτικές πόλεις**,
2. ενώ στο **Βορρά** ακμάζουν η **Μπρυξ** και η **Βρέμη**.

ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΕΣ

Πρωταγωνιστούν
■ **εβραίοι** και
χριστιανοί έμποροι
από τη **Βενετία** και την
Πράγα,
■ οι οποίοι διακινούν
κυρίως **δούλους**,
προϊόντα πολυτελείας
και **καταναλωτικά**
αγαθά (γούνες,
μπαχαρικά, χρωματιστά
υφάσματα της Φλάνδρας,
αλάτι, ξύλο, σίδηρος,
σιτάρι κ.ά.).

ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Για τη μεταφορά των
εμπορευμάτων στην
ξηρά χρησιμοποιούνται
► **μεγάλες τετράτροχες**
άμαξες
► ή **καραβάνια ημιόνων**.
Στη **θάλασσα** το
εμπόριο διεξάγεται
► με **γαλέρες**
► και **κόγκες** (τύπος
πλοίων του Βορρά).
ας σημειωθεί ότι περί το
1200 καθιερώνεται η
► **χρήση της πυξίδας**
► και του **πρυμναίου**
πηδαλίου.

▲ Το λιμάνι της Μπρυζ.
Παρίσι Εθνική Βιβλιοθήκη.

▲ Εμπορικός δρόμος μεσαιωνικής πόλης.
Μικρογραφία σε χειρόγραφο του 15ου αι.

► Τεχνολογικές καινοτομίες στο
Μεσαίωνα. Απεικονίσεις Πρυμναίου
πηδαλίου και ανεμόμυλου σε
σφραγίσματα πόλεων της Κεντρικής
Ευρώπης (13ος αι.)

Ο θεσμός των εμποροπανηγύρεων:

↪ Από τα τέλη του 12ου αιώνα αρχίζει να διαδίδεται ιδιαίτερα στη Φλάνδρα και στη γαλλική Καμπανία.

↪ Οι εμποροπανηγύρεις

1. Προικισμένες με προνόμια,
2. αποτελούν στην ουσία μια διαρκή αγορά,
 - ✓ όπου δεν προσφέρονται μόνο εμπορεύματα,
 - ✓ αλλά γίνονται και ανταλλαγές νομισμάτων από ειδικευμένους αργυραμοιβούς-τραπεζίτες
 - ✓ και χορηγούνται πιστώσεις
 - ⤵ κυρίως από εβραίους επιχειρηματίες
 - ⤵ και από τις πλούσιες μονές.

Είναι οι πρώτες εκδηλώσεις του

χρηματοπιστωτικού συστήματος.

► Μελετήστε με προσοχή το παράθεμα που περιλαμβάνει συμβόλαιο Ίδρυσης ναυτικής εταιρείας. Πώς προβλεπόταν να γίνει η διανομή των κερδών της ιδρυόμενης ναυτικής εταιρείας;

Οι ναυτικές εταιρείες

- Στο μεσογειακό κόσμο, και ιδιαίτερα στη **Βενετία** και στη **Γένουα**,
- γενικεύεται από το 12ο αιώνα
- η πρακτική της συγκρότησης ναυτικών εταιρειών,
 - ❶ που επενδύουν στο θαλάσσιο εμπόριο,
 - ❷ αποκομίζοντας τεράστια κέρδη.

Συμβόλαιο ίδρυσης ναυτικής εταιρείας

Μάρτυρες: Σιμόνε Μπουκούτσιο, Οτζέριο, Πελόζο, Ριμπάλντο ντι Σάουρο και Τζενοάρτνο Τόσκα. Ο Σταμπίλε και ο Αρσάλντο Τζεραπόν συγκρότησαν εταιρεία, στην οποία, όπως εξηγούν, ο Σταμπίλε συνεισέφερε ποσό 88 λιρών και ο Αρσάλντο ποσό 44 λιρών. Ο Αρσάλντο παίρνει το ποσό αυτό μαζί του για να το επενδύσει στην Τύνιδα ή όπου αλλού πλεύσει το πλοίο του Μπαλντιτζόνε Γκράσσο και του Τζιράρδο, που ο ίδιος χρησιμοποιεί. Επιστρέφοντας παραδίδει τα κέρδη στον Σταμπίλε ή στον αντιπρόσωπό του για τη διανομή. Μετά την αφαίρεση του κεφαλαίου μοιράζουν τα κέρδη εξ ημισείας. Το συμβόλαιο κλείσθηκε στον Οίκο του Κεφαλαίου στις 29 Σεπτεμβρίου 1163. Πέραν αυτών ο Σταμπίλε εξουσιοδοτεί τον Αρσάλντο να στείλει χρήματα με πλοίο της επιλογής του στη Γένουα.

J. Le Goff, *Das Hochmittelalter*, Fischer Weltgeschichte 11, Φραγκφούρτη 1965, 50

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποια στοιχεία πιστοποιούν ότι κατά τον 1^ο αιώνα πραγματοποιήθηκε στη Δυτική Ευρώπη μια γεωργική επανάσταση;
2. Ποιοι λόγοι οδήγησαν στην ίδρυση νέων πόλεων κατά τον 1^ο αιώνα στη Δυτική Ευρώπη και ποιο ρόλο διαδραμάτισαν αυτές;
3. Ποια στοιχεία πιστοποιούν την πρόοδο του εμπορίου κατά τον 1^ο και 2^ο αι. στη Δυτική Ευρώπη;
4. Να εξηγήσετε πώς η πρόοδος της τεχνολογίας επηρέασε : α) τη γεωργία, β) τη δημιουργία πόλεων και γ) το εμπόριο.
5. Ποια στοιχεία πιστοποιούν ότι η ακμή της Δυτικής Ευρώπης από τον 1^ο αιώνα οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ανάπτυξη της τεχνολογίας;
6. Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και το παράθεμα της σελ. 63 του σχολικού βιβλίου να αναφερθείτε στις ναυτικές εταιρείες που συγκροτήθηκαν μετά το 2^ο αι.
7. Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο των όρων : γεωργική επανάσταση, τριζωνική καλλιέργεια, θεσμός εμποροπανηγύρεων, ναυτικές εταιρείες.
8. Η παροιμιώδης έκφραση "ο πέμπτος τροχός της αμάξης" (αυτός που δεν τον υπολογίζουν καθόλου, ο 'ανύπαρκτος'), η οποία εμφανίστηκε τον 11ο-12ο αι., σε ποια τεχνολογική καινοτομία της εποχής παραπέμπει; Συζητήστε τη σχέση γλώσσας-οικονομίας-τεχνολογίας.